

Kentli Hakları El Kitabı

(Avrupa Kentsel Şartı)

Bu El Kitabı
Deniz Altay
L. Yıldız Tokman
Aslı Tanrıku tarafından
Birleşmiş Milletler
Kadınların ve Kız Çocuklarının
Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı
için hazırlanmıştır.

Bu El Kitabının Amacı Nedir?

- Kent yönetimi için yerel düzeyde gerekli bir dizi ilkeyi bir araya getirmek,
- Kentlilere, yaşanabilir bir kent için gereken olanak, hak ve kentli sorumlulukları hakkında bilgi vermek,
- Avrupa Birliđi'nin koyduđu kentsel kriterleri yerel yönetimlere ve kentlilere tanıtmak,
- Kentlere verilecek çeşitli ödüllere bir baz oluşturmak.

Bu el kitabı, '**Avrupa Kentsel Şartı'nda*** yer alan evrensel ilkeleri içermektedir, kentlerimiz açısından yol gösterici bir kent ve kentli rehberi niteliği taşıır.

* **Şartın türkçe ve ingilizce erişim adresi:**

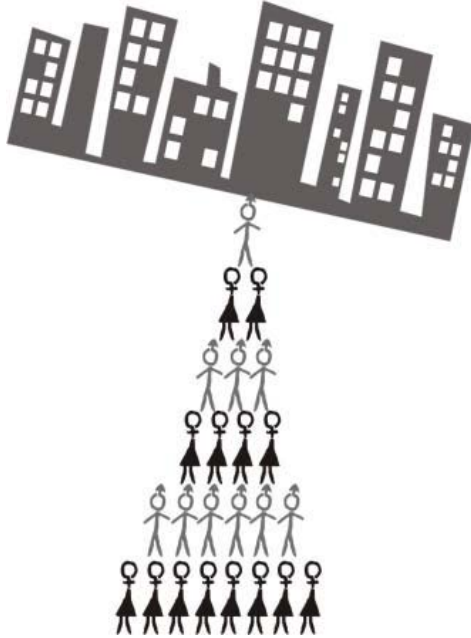
www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyanlasma7.php.

www.coe.fr/cplre/eng/etxt/echarturbaine.php

***Avrupa Kentsel Şartı'nın İki Önemli İlkesi:
işbirliği
dayanışma.***

İşbirliği: Kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine katmak;

Dayanışma: Merkez ile yerel arasındaki bağlantıyı sağlamak açısından önemlidir.

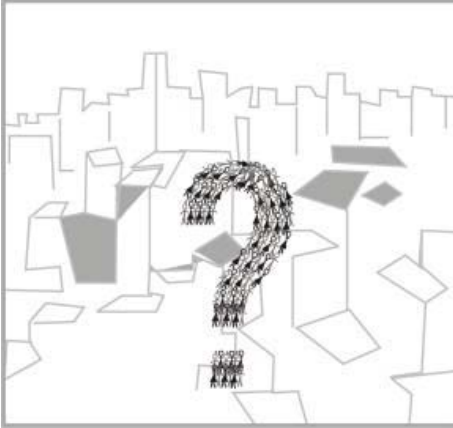
Kent Nedir?

“Kent” sözcüğü içinde iki kavram saklıdır:

- Kent **Bir Mekan**dır.
- Kent Bir **İlişkiler Bütünü**dür.

Bu kavramlardan yola çıkarak kenti;

- İdari olarak, yapılar ve diğer alanların bütününden oluşan bir çevre.
- Siyasi olarak belirli ortak amaçlar için, politik bilinçle bir araya gelmiş insan toplulukları.
- Sosyal ve ekonomik olarak toplumsal ilişkiler ve kurallar çerçevesinde birarada yaşayan, çalışan insan grupları olarak tanımlayabiliriz.

Yerel yönetim birimlerinin hizmet sunduđu kent:

***Karmaşık
Farklı biçim ve ölçekte.
Sürekli deđişen.
Çok çeşitli sorunlar barındıran
Bir SİSTEM dir.***

Kentler niçin karmaşıktır?

Kentlerde farklı yaş ve cinsiyette; çeşitli ekonomik, sosyal, etnik, kültür grubundan kişiler bir arada yaşar. Bu çeşitlilik hem yaşam biçimi hem de taleplerin çeşitlenmesine yol açar. Bu nedenle fiziksel çevre de çeşitlilik gösterir.

Kentler niçin/nasıl farklı biçim ve ölçektedir?

Tarihi köken ve coğrafi konuma bağlı olarak bütün kentler kendine özgü yapılara sahiptir. Örneğin ülkemizde bir Akdeniz Bölgesi kenti ile Dođu Anadolu Bölgesi kenti arasında çok önemli yapısal farklılıklar ve yaşam biçimi farklılıkları olması doğaldır. Kentlerin büyüklükleri de yine birçok değişkene bağlı olarak birbirinden farklıdır.

Kentler neden sürekli deđişmektedir?

Zaman, bilim ve teknolojik gelişmeler, nüfus hareketleri, ekonomik koşullar ve değerler kentlerin hep dinamik ve değişken bir yapıda olmasına yol açar.

Kent niçin sorunludur?

Sosyal ve fiziksel olarak çeşitlilik arz eden, farklı yapıları olan, koşullara bağlı olarak her an değişme, dönüşme eğilimi olan bir bütünlüğün sorunsuz olması düşünülemez. Kent, canlı bir organizma gibi sürekli sorunlar üreten bir mekanizmadır.

Kentlerin Sorunları

- Kentsel fiziksel çevrenin bozukluğu;
 - Nüfus yoğunlaşması ve yoksullaşma;
 - Yok olan tarihi doku;
 - Düzensiz ve çarpık büyüme;
 - Kentsel hizmetlerin yetersizliği;
 - Aşırı trafik yükü;
 - Ses, hava ve toprak kirliliği;
 - Kentsel yaşamın kalitesizliği;
 - Satın alınabilir kaliteli konut sıkıntısı;
 - Sosyal sorunlar ve sağlık problemleri;
 - Kuşak çatışmaları;
 - Sosyal gruplar arası farklılıklar ve hoşgörü eksikliği;
 - Özellikle gençler arasında yüksek işsizlik;
 - Birbirine yabancılaşmış çevreler;
 - İşsizlik, zararlı alışkanlıklar ve barınma sorunlarına bağlı suç ve şiddet içeren ilişkilerin yaygınlaşması.
- Bu sorunlar listesine başka ilaveler yapmak da mümkündür.

Bütün bu sorunlara rağmen, **Kent sisteminin** iyi işlediği, halkına iyi bir yaşam çevresi ve kalitesi sunabilen; yüksek düzeyde katılımın sağlandığı; Politikacı, yönetici ve halkın karşılıklı bilgi alışverişini gerçekleştirebildiği, ait olma duygusu ve insan onurunun var olduğu örnek kentler ve yaşanabilir çevreler ortaya çıkarılabilir mi?

Sorunları en aza indirmiş yaşanabilir çevreler, örnek kentler için ne yapabiliriz?

Örnek bir kent için öncelikle kentsel yerleşmelerde yaşayan tüm kent yöneticilerinin kadın-erkek tüm kentlilerin, belirli hak ve sorumlulukları olduğunu bilmeleri gereklidir. Bu hak ve sorumluluklar yerine getirilirken her düzeyde;

- İnsan haklarına saygının kurumsallaşması,
- İnsan haklarına saygının yaygınlaşması,
- Kentlerdeki her fert için cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik statü, ruh ve bedensel özür gözetilmeksizin temel insan haklarına saygının hayata geçirilmesi vazgeçilmez olmalıdır.

Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden yola çıkılarak 1980-1982 yılları arasında "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" düzenlenmiş ve Avrupa Kentsel Şartı geliştirilmiştir.

Kentliler ve yerel yönetimlere yönelik olan bu Kampanya, yerleşimlerdeki yaşamın daha da iyileştirilmesini, sorunları en aza indirgenmiş yaşanabilir örnek kentsel çevreler yaratılmasını amaçlamıştır.

Bu amaca ulaşmak üzere yerel yönetimlere öncelik verilmesi ve kentsel konularda önemli sorumluluklar yüklenmesi düşünülmüştür. Bu yaklaşım "**yerinden yönetim**" yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır.

Yerinden yönetim yaklaşımını benimsemek için Kent yönetiminde Yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarını belirlemek gerekmiştir.

Avrupa Kentsel Şartı, "**yerleşmelerde daha iyi yaşam**" sloganıyla, kentsel gelişmenin daha çok niteliksel yönüne eğilmiş ve yerel yönetimlerin gözönüne alması gereken dört temel konuya ağırlık vermiştir:

- Fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi;
- Mevcut yapı stoğunun iyileştirilmesi;
- Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması;
- Toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi.

İşte, Avrupa yerleşimlerinde yerel yönetimlerin gözetmesi gereken ve kent sakinlerinin, kentte sahip olması hedeflenen dört temel başlık altında değerlendirilebilecek haklar ve sorumluluklar şunlardır:

Kentli Hakları-Avrupa Kentsel Şartı:

1. GÜVENLİK HAKKI: Suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan mümkün olduğunca arındırılmış emin ve güvenli bir kent;
2. KİRLETİLMEMİŞ, SAĞLIKLI BİR ÇEVRE HAKKI: Çevre kirliliği (hava, gürültü, su ve toprak kirliliği) olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir kent;
3. İSTİHDAM HAKKI: Kentte yeterli istihdam olanağı yaratarak kentlerin ekonomik kalkınmadan pay alabilmesinin ve kişisel ekonomik özgürlüklerinin sağlanması;
4. KONUT HAKKI: Kentte, sağlıklı, ekonomik, ihtiyaca yeterli ve mahremiyete saygılı, konut stoğunun sağlanması;
5. DOLAŞIM HAKKI: Kentte toplu taşıma, özel arabalar, motorsuz araçlar ve yayalar gibi tüm yol kullanıcıları arasında, hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan güvenli bir düzenin sağlanması;
6. SAĞLIK HAKKI: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı kent ve çevre koşullarının yaratılması;
7. SPOR VE DİNLENME HAKKI: Yaş, cinsiyet, yetenek ve gelir

durumu gözetmeksizin, her birey için, spor ve boş vakitlerin değerlendirilebileceği olanakların sağlanması;

8. KÜLTÜRLERARASI KAYNAŞMA HAKKI: Kentsel çevrede, geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması;

10. KALİTELİ BİR MİMARİ VE FİZİKSEL ÇEVRE HAKKI: Kent içinde tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve estetik fiziksel mekanların yaratılması;

11. KENTTE İŞLEVLERİN UYUMU: Kentsel yaşamda, ev-işyeri ve sosyal aktiviteler arasındaki bağlantıların sağlanması;

12. KATILIM HAKKI: Kent yönetimlerinde, çoğulcu, demokratik; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu; gereksiz bürokrasiden arındırılmış, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlandığı ortamların geliştirilmesi;

13. EKONOMİK KALKINMA HAKKI: Tüm yerel yönetimlerin, kararlı ve aydın bir yapı içinde ekonomik kalkınmaya katkı konusunda, doğrudan veya dolaylı olarak sorumluluk sahibi olması;

14. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HAKKI: Ekonomik kalkınma ve çevre koruma ilkeleri arasındaki uzlaşmanın sağlanması;

15. KENTSEL MAL VE HİZMETLER: Kentte erişilebilir, kap-

samlı, kaliteli mal-hizmet sunumunun yerel yönetimler ve/veya özel sektör tarafından sağlanması;

16. KENTTE DOĞAL ZENGİNLİKLER VE KAYNAKLAR: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, kentli yararı gözetilerek, korunması ve yönetilmesi;

17. KİŞİSEL BÜTÜNLÜK HAKKI: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;

18. İŞBİRLİĞİ HAKKI: Kişilerin, Yerel yönetimlerin yürüttüğü ilişkilere (beldeler arası ya da uluslararası) doğrudan katılabilme konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;

19. FİNANSAL YAPI VE MEKANİZMALAR: Avrupa Kentsel Şartında tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;

20. EŞİTLİK HAKKI: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.

Bu hakları kentliye sağlamak için üç temel süreç çok önemlidir :

Yerel Demokrasi ve Kentsel Politikanın

Oluşturulması

Yönetimlerarası İşbirliği

Kentli katılımı

